

3. Antonov, V. A. (2014). International Monetary & Financial Relations. Retrieved from http://stud.com.ua/19790/ekonomika/mizhnarodni_valyutno-kreditni_ta_finansovi_vidnosini (In Ukrainian).

4. Lizun, M. (2016). Development of the world monetary system through the prism of its elements. Bulletin of the Ternopil National University of Economics, 4, 82-94.

5. Rogovsky, E. A. (2008). USA: Information Society (Economics and Politics). Moscow, International relations (In Russian).

6. Kuznetsov, O. (2012). Stabilization of the world monetary system in the context of J. M. Keynes's theoretical ap-

proaches. Bulletin of the National Bank of Ukraine, 3, 24-29.

7. Dakhno, I. I. (2006). International Economics. Kyiv, MAUP.

8. Lal, D. (2009). The Return of the «Invisible Hand»: The Actuality of Classical Liberalism in the 21st Century. Moskov, New publishing house (In Russian).

9. Soslovskiy, V. G., Kosovsky I. O. (2017). Cryptocurrency market as a system. Financial and credit activity: problems of theory and practice, 7. Retrieved from <http://www.fkd.org.ua/article/download/91065/89393> (In Ukrainian).

УДК 336.22

Шкроміда Н. Я.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті розглядаються методичні підходи податкового планування діяльності господарюючого суб'єкта, їх особливості та інформаційне забезпечення. Запропоновано послідовність здійснення податкового планування на підприємстві, дотримання якого

забезпечить комплексність та ефективність проведення планово-економічних розрахунків.

Ключові слова: податкове планування, методи планування, послідовність проведення, показники податкового навантаження.

Shkromyda N. Y.

METHODICAL APPROACHES OF TAX PLANNING OF ACTIVITY OF SUBJECT OF BUSINESS

The article deals with the methodical approaches of tax planning of the business entity, their features and information provision. The sequence of implementation of tax planning at the enterprise is proposed, observance of which will ensure complexity and efficiency of planning economic calculations.

Key words: tax planning, planning methods, sequence of carrying out, indicators of tax burden.

Вступ. Мінливість бізнес-середовища та перманентна присутність кризових явищ у вітчизняній економіці вимагають перегляду існуючих і розробку нових підходів до управління діяльністю господарюючих суб'єктів як в організаційній, так і в методичній площині. У цьому контексті важливим є раціональна організація функцій системи управління підприємством та узгодженість їх функціонування, де основоположним елементом виступає процес планування діяльності та рівень і повнота його виконання.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність кожного суб'єкта господарювання

значною мірою залежить від суми податкових платежів, що підлягають сплаті у визначений термін. На сьогоднішній день податкове законодавство України передбачає нарахування та сплату суб'єктами господарювання доволі значної кількості податків та зборів, що суттєво впливає на їх загальний фінансово-майновий стан. Саме тому, особливо в умовах економічної кризи, питання оптимальної сплати податкових зобов'язань є особливо актуальним. Виконання цього завдання вимагає знання методів податкового планування, можливостей їх застосування та використання для досягнення поставлених стратегічних завдань.

Важливі теоретичні та практичні аспекти податкового планування в наш час досліджуються і висвітлюються такими вітчизняними вченими як Я. Єріс, Ю. Іванова, А. Кізим, О. Замасло, А. Єлісєєва, Т. Антонова, А. Крисоватий, Л. Сердюк та ін. Водночас актуальним залишається систематизація і доповнення методичних аспектів податкового планування у системі управління ресурсами підприємства та оцінці ефективності їх застосування.

Результати. В умовах економічної кризи, коли спостерігається значне знецінення національної валюти, зростання вартості сировини і енергоносіїв, що формує собівартість власної продукції (робіт, послуг), суб'єкти господарювання в особливий спосіб зацікавлені в зменшенні податкових платежів. У цьому контексті можна виділити наступні механізми зменшення податкових платежів:

- ухилення від сплати податків (tax evasion);
- обхід податків (tax avoidance);
- податкове планування (tax planning).

Ухилення від сплати податків – нелегальний спосіб зменшення своїх податкових платежів, що ґрунтується на свідомому використанні методів приховування доходів і активів від податкових органів, створення завищених витрат, а також навмисного спотворення фінансової та податкової звітності [1]. Легальної можливості «ухилитися від податків» не існує, такі дії є неправомірними і ведуть до настання адміністративної та кримінальної відповідальності.

На сьогоднішній день найпоширенішими методами ухиленя від сплати податків є:

1. Ухилення шляхом приховування сум доходів (виручки) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг або приховування інших об'єктів оподаткування (відображення в первинних документах реалізації продукції за цінами, нижчими ніж фактичні; отримання доходів від діяльності під виглядом фінансової допомоги; неповне оформлення фактичної реалізації товарів, робіт, послуг; оформлення документів про повернення товару постачальнику взамін фактичної реалізації тощо).

2. Ухилення від сплати податків шляхом нелегального використання найманих працівників (використання робочої сили без укладання трудового договору згідно з чинним законодавством; приховування реальної заробітної плати працівників і відповідно несплата єдиного соціального внеску).

3. Ухилення від сплати податків шляхом завищення витрат, які відносяться до собівартості продукції (нарахування амортизації на основні виробничі фонди, які ще не є введені в експлуатацію; використання у виробничому процесі посередників, які не є обов'язковими для його проходження; завищення витрат на фонд заробітної плати працівників тощо).

4. Припинення діяльності суб'єкта господарювання, його реорганізація або надання послуг без відповідної реєстрації (фіктивне банкрутство; розподіл на декілька суб'єктів плат-

ників єдиного податку; відсутність відповідної реєстрації в контролюючих органах тощо).

5. Ухилення від сплати податків шляхом використання пільгових режимів.

Уникнення від сплати податків – зниження суми податкових зобов'язань законним способом, що передбачає використання прогалин у діючому законодавстві. Це поняття тісно пов'язане із податковим плануванням (деякі вчені ототожнюють ці поняття), хоча існує безліч відмінностей, оскільки податкове планування є елементом фінансового управління ресурсами підприємства.

Під податковим плануванням слід розуміти сукупність методів та законних способів здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання з метою оптимізації податкових платежів та збільшення прибутковості діяльності.

Основою ефективного застосування податкового планування на підприємстві є наявність наступних чинників:

– інформаційне забезпечення – досконале розуміння норм та принципів податкового законодавства;

– методичне забезпечення – послідовне використання різних ефективних методів податкового планування, що враховують особливості кожної фінансово-господарської операції;

– організаційне забезпечення – застосування методів та способів оптимізації або мінімізації податкових платежів законним способом.

До методів податкового планування на підприємстві відносяться такі методи як: зниження бази оподаткування, перенесення бази оподаткування (або делегування податків структурі-сателіту), зміна виду діяльності, зміна податкового суб'єкта, заміна форми господарських відносин, поділу господарських відносин, відтермінування податкового платежу, використання територій пільгового оподаткування, використання нормативних положень облікової політики та ін.

Також можна виділити наступну класифікацію методів податкового планування, а саме: поточний податковий контроль, попередню податкову експертизу та варіаційно-порівняльний аналіз.

Поточний податковий контроль (оперативне податкове планування) полягає в періодичному складанні прогнозів зміни податкових зобов'язань і порівнянні реальній сплаті у визначені терміни. У разі істотних відхилень проводять розслідування причин таких відхилень і розробляють пропозиції щодо їх усунення.

Попередня податкова експертиза (середньострокове податкове планування) передбачає експертизу нових проектів і найважливіших управлінських рішень. Цей метод передбачає застосування на підприємстві ґрунтовної інформаційно-аналітичної бази.

Варіаційно-порівняльний аналіз (довгострокове стратегічне податкове планування) передбачає аналіз нових проектів діяльності підприємства в цілому. У відповідності з цим методом проводиться порівняння різних варіантів діяльності підприємства з метою визначення їх податкової ефективності: на короткій період діяльності (при постійних значеннях податкових ставок) і на довготривалі періоди (при різних варіантах очікуваних змін у законодавстві та ставках) [2].

Враховуючи сутність та особливості вищезгаданих методів податкового планування можна виділити наступні його інструменти, зокрема: податкові пільги, податкові знижки, схеми законної оптимізації податкових платежів підприємства, прогалини законодавства.

З огляду на наявність різноманітних методів та інструментів податкового планування для підприємства необхідно розробити та впровадити комплексну систему податкового планування, яка дозволить об'єднати низку взаємопов'язаних і взаємообумовлених ком-

понентів та міститиме систему заходів оперативного контролю та коригування з метою покращення ефективності застосування (рис. 1).

Слід відмітити, що податкове планування як інструмент фінансового управління ресурсами підприємства має кінцеву мету – збільшення прибутковості діяльності через оптимізацію податкових платежів. У зв'язку із цим, оцінити ефективність його застосування можна за ступенем впливу методів, що застосовуються на кінцеві фінансові результати діяльності підприємства.

Для цього доречно використовувати систему показників, що наочно відображають результати діяльності та зміну податкових зобов'язань у динаміці, а саме:

1. Загальний коефіцієнт оподаткування підприємства:

$$\text{Коп} = \text{Пч} : \text{Ппр}$$

Пч – чистий прибуток підприємства, отриманий від усіх видів фінансово-господарської діяльності за певний період, грн. Ппр – прямі податкові платежі за аналогічний період, грн.

2. Коефіцієнт податкомісткості реалізованої продукції:

$$\text{Кп} = \text{П} : \text{Ор}$$

П – сума податкових платежів підприємства за певний період, грн. Ор – обсяг реалізації продукції за цей період, грн.

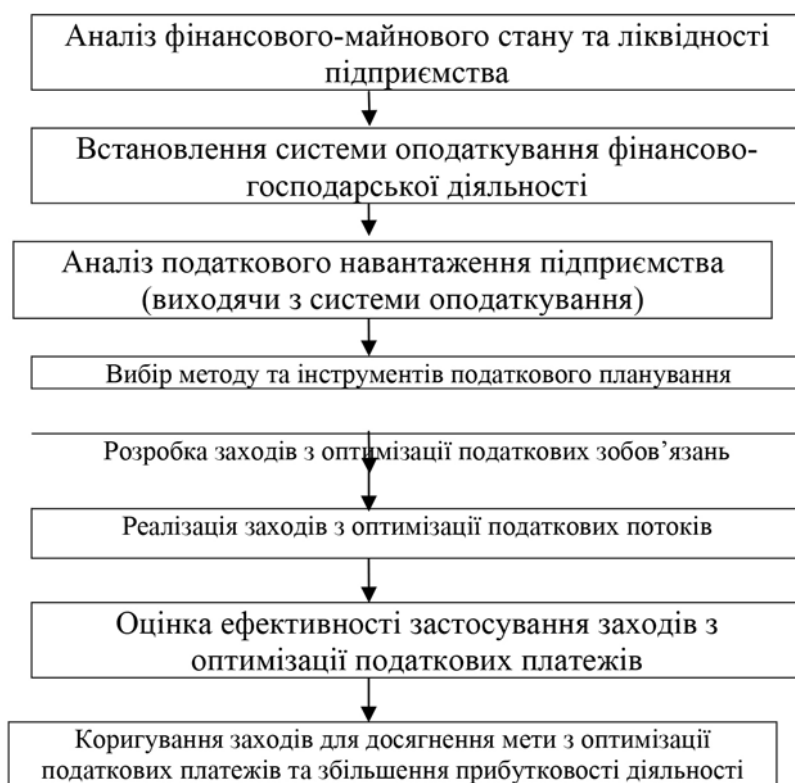

Рис. 1. Послідовність здійснення податкового планування на підприємстві

3. Абсолютне зменшення податкових платежів, що їх сплачує підприємство за певний час (місяць, квартал, рік) (ΔPa):

$$\Delta Pa = P_1 - P_0$$

P_1 та P_0 – загальна сума податків, що їх сплачує підприємство відповідно в базовому та звітному (плановому) періодах.

4. Відносне зменшення податкових платежів, сплачуваних підприємством за певний час (з урахуванням зміни обсягів реалізації) (ΔP_v):

$$\Delta P_v = P_1 - P_0 / Or_1 - Or_0$$

Or_1 , Or_0 – обсяг реалізації відповідно до в базовому та звітному (чи плановому) періоді, грн.

5. Коефіцієнт ефективності податкової політики підприємства:

$$Кепп = Eп_1 : P_0$$

$Eп_1$ – економія податкових платежів завдяки податковому плануванню в певному періоді, грн., P_0 – сума податкових платежів в базовому періоді, грн.

Якщо податкова економія підприємства за звітний період складає 20-25% і тримається на цьому рівні декілька періодів підряд, це свідчить про те, що система податкового планування працює ефективно й не потребує коригування. Підприємству можна обмежитись аналізом змін у діючому податковому законодавстві, щоб вчасно коригувати свої дії й уникати ризиків; в межах 26-40 % показують, що система податкового планування працює недостатньо ефективно. Ситуацію можна скоригувати за рахунок внутрішніх резервів або ж залучити податкового консультанта для виявлення слабких місць; в межах 41-70 % – сам податковий план потребує коригування. У цій ситуації необхідно провести детальний аналіз податкового законодавства, можливо, залучити зовнішніх спеціалістів; якщо ж значення показника податкової економії більше ніж 70 відсотків, потрібно коригувати підприємницькі цілі й загальну стратегію життєздатності суб'єкта господарювання [3].

Висновки. Резюмуючи, слід відзначити, податкове планування є важливим елементом процесу планування діяльності господарюючого суб'єкта в цілому. Правильно обраний методичний підхід планування податкових розрахунків та платежів забезпечує чітке дотримання податкового законодавства, можли-

вість оптимізації податкового навантаження з врахуванням виду діяльності та мінімізації податкових ризиків. У цьому контексті можливо ефективно впорядкувати фінансові потоки підприємства, покращити його платоспроможність та ділову активність, що є важливо для вітчизняний підприємств у період кризових явищ в економіці.

Література

1. Податковий кодекс України зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. *Іванов Ю. Б.* Налоговое планирование: принципы, методы, инструментарий: Монография. / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2006. – 272 с.
3. *Мартиненко В. П.* Оцінка ефективності податкового планування підприємств // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника. Економічні науки: зб. наук. праць. Вип. 9 (Т.1) – Івано-Франківськ, 2013. С. 15-20.
4. *Єлісєєв А. В.* Податкове планування / А. В. Єлісєєв, М. П. Підлужний. – Дніпропетровськ: ВКК «Баланс-клуб», 2008. – 208 с.
5. *Поддєрьогін А. М.* Корпоративне податкове планування у фінансовому управлінні підприємством / А. М. Поддєрьогін, В. К. Черненко // Фінанси України. – 2011. – № 4. – С. 47-54.
6. *Супруненко С. А.* Податкове планування як засіб гармонізації взаємовідносин держави та суб'єктів господарювання / С. А. Супруненко // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – 2013. – Том 13. – С. 194-200.

References

1. Podatkovyi kodeks Ukrainy zi zminamy ta dopovnenniamy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. *Ivanov Yu. B.* Nalohovoe planirovaniye: pryntsypy, metody, instrumentariy: Monohrafiya. / Yu. B. Ivanov, V. V. Karpova, L. N. Karpov. – Kh. : YD «YNZhЭK», 2006. – 272 s.
3. *Martynenko V. P.* Otsinka efektyvnosti podatkovoho planuvannia pidpriemstv // Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu. Prykarpatskyi natsionalnyi universytet im. V. Stefanyka. Ekonomichni nauky: zb. nauk. prats. Vyp. 9 (T.1) – Ivano-Frankivsk, 2013. S. 15-20.
4. *Yelisieiev A. V.* Podatkove planuvannia / A. V. Yelisieiev, M. P. Pidluzhnyi. – Dnipropetrovsk: VKK «Balans-klub», 2008. – 208 s.
5. *Poddierohin A. M.* Korporativne podatkove planuvannia u finansovomu upravlinni pidpriemstvom / A. M. Poddierohin, V. K. Chernenko // Finansy Ukrainy. – 2011. – № 4. – S. 47-54.
6. *Suprunenko S. A.* Podatkove planuvannia yak zasib harmonizatsii vzaiemovidnosyn derzhavy ta subiektiv hospodariuvannia / S. A. Suprunenko // Ekonomichniy analiz: zb. nauk. prats. – 2013. – Tom 13. – S. 194-200.